

EL PLET ENTRE ELS HEREUS DE PERE DE MÀRGENS I ELS PRIMERS PASSOS PER A LA LLUÏCIÓ. NOTES DOCUMENTALS DEL CASTELL DE MATARÓ DURANT EL REGNAT DE FERRAN D'ANTEQUERA.

El 1366, Pere de Màrgens, escrivà de ració reial, va adquirir a Pere el Cerimoniós el castell de Mataró. Coral Cuadrada ha reconstruït la successió i cronologia dels senyors feudals del castell fins a aquella data (1), però segueixen subsintint nombrosos buits documentals respecte als successors de Pere de Màrgens i, en general, sobre les vicissituds esdevingudes al llarg del segle XV fins a l'assoliment definitiu de la sostracció de la jurisdicció feudal, a finals de la centúria, entre aquells que el regentaren i els pobladors del seu terme.

Un buidatge sistemàtic de la documentació de Cancelleria Reial del regnat de Ferran d'Antequera (1412-1416) conservada a l'Arxiu de la Corona d'Aragó ens ha donat accés a diversos documents, majoritàriament inèdits, que fan referència a aquest castell. Això ens ha permès reconstruir parcialment el seu regiment, encara que sense dades cronològiques massa concretes, i resseguir els primers moviments dels seus habitants per a la lluió del castell, aconseguida el 1419.

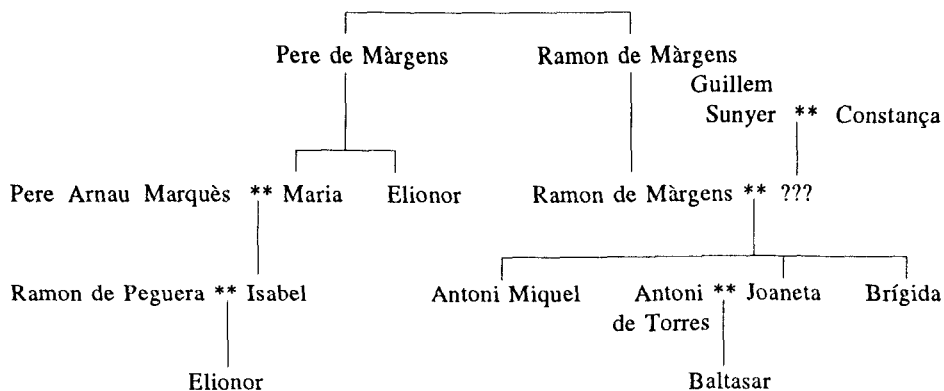
Pellicer, seguit, després, per Ribas, que es basa en el seu estudi però que introdueix algun nou detall, reconstrueix la successió dels feudals de Mataró immediata a Pere de Màrgens, amb dades de vegades confuses i parcialment errònies (2).

Segons ells, Pere de Màrgens tenia una sola filla, Maria, casada amb el senyor de la Roca, Pere Arnau Marquès, que va heretar del seu pare el castell de Mataró. El maig de 1387 ja n'havia pres possessió. Les germanes (*sic*) de Pere de Màrgens, Brígida i Joana, van promoure un plet sobre la successió, però Maria va defensar, *baronívolament*, els drets de les seves filles, Isabel i Aldonça, que la van succeir. El 1394, el pare d'elles ja actuava com a administrador seu, i, el 1404, hi havia al capdavant Ramon de Peguera, el marit d'Isabel (3). Seguint l'exemple maternal, llur govern fou pacífic i, tot just desaparegudes, van començar *terribles turbulències*. El 1413, Antoni de Torres va obtenir el feu, com a espòs d'una germana (*sic*) de Pere de Màrgens i en qualitat de tutor de llur fill, Baltasar. La seva desencertada administració va fer que els seus vassalls recorreguessin a Alfons el Magnànim per aconseguir la incorporació a la Corona, tot i que de Torres va fer tots els possibles per impedir-ho.

En efecte, entre els hereus de Pere de Màrgens hi hagué un plet successori per la possessió del castell de Mataró, però la situació és molt més complexa del que Pellicer i Ribas deixaven entreveure. El procés, que va durar més de vint-i-

quatre anys, no fou sentenciat fins al 6 de setembre de 1413 per l'Infant Alfons, mentre el seu pare, Ferran I, assetjava Balaguer (4). El litigi arrencava de les condicions testamentàries de Pere de Màrgens, però, amb el pas dels anys, s'havia anat complicant, perquè si, per una part, durant aquell període la majoria dels qui l'havien iniciat, i fins i tot alguns de llurs hereus, havien mort, per l'altra, a més a més, s'hi havien implicat nous personatges.

Per poder seguir les incidències del procés, es fa del tot necessari resseguir la genealogia dels descendents i col·laterals de Pere de Màrgens, que reconstruïm, en la mesura que la documentació trobada ens ho permet, en el següent esquema:

Pocs mesos després de l'adveniment del primer Trastàmara, Antoni Miquel de Màrgens, hereu universal del seu pare, Ramon, que, a la vegada, ho era del seu avi, també anomenat Ramon de Màrgens, va suplicar-li que donés acabament a un procés que, anys enrera, el seu avi havia iniciat contra Pere Arnau Marquès, com a administrador de les seves filles, sobre el castell de Mataró i tots els seus drets i pertinences. Per això, a principis de desembre d'aquell any, el rei va ordenar els instructors del cas, Bonanat Pere i Francesc d'Ortals, doctors, respectivament, en decrets i en lleis, que tiressin endavant la causa i que, tan aviat com fos possible, la hi fessin arribar perquè pogués dictar sentència (5).

Tenim diversos testimonis que posen de manifest que el monarca, abans de dictaminar, va endegar definitivament el procés.

En primer lloc, a principis de gener de 1413, els jurats i prohoms del terme del castell van ser cridats a declarar a l'Audiència Reial, a Barcelona, davant dels dos instructors. Segons exposava la citació judicial, Pere de Màrgens havia llegat el castell de Mataró al seu germà Ramon, que havia iniciat el litigi contra Pere Arnau Marquès, casat amb una filla de Pere, que el retenia il·lícitament, amb la intenció de recuperar-lo. Quan s'estava a punt de dictar sentència, Marquès havia casat una de les seves filles amb Ramon de Peguera, i li havia assignat el castell com a dot. En el moment de la citació dels mataronins, el gener de 1413, de Peguera encara seguia retenint el castell. Com que els hereus de Ramon de Màrgens pare i Ramon

de Màrgens avi —que aleshores eren Joaneta, adulta, la seva germana Brígida, encara pupil·la, i el marit de la primera, Antoni de Torres, doctor en ambdós drets, en qualitat d'administrador de llur fill comú, Baltasar (6)— es consideraven hereus legítims de Pere de Màrgens, havien demanat al rei que obligués els pobladors del castell a prestar el sagrament d'homenatge i fidelitat degut a elles o a Antoni de Torres, en nom de Baltasar, a qui, en virtut del testament de Pere de Màrgens, li n'havien de fer donació. Els matoronins, si així ho desitjaven, disposaven de dos dies per presentar al·legacions (7).

De la mateixa manera, pocs dies després, el rei també va cridar a declarar Isabel de Màrgens, l'esposa de Ramon de Peguera, com a representant de la part contrària (8).

Sabem positivament que de Peguera exercia plenament, sobre els seus teòrics vassalls, els drets que li conferia la senyoria que retenia, encara que de vegades no ho fes amb l'eficàcia desitjable. El 13 de febrer de 1413, Ferran I es dirigí a ell per manar-li que, en breu, administrés justícia a una dona de Mataró, Elisenda, vídua de Bartomeu Feliu, que tenia una causa sobre la seva dot pendent de resolució davant d'ell. Segons la dona, Peguera es negava a expedir-li justícia amb rapidesa, causant-li un perjudici evident (9).

El document de la sentència del plet entre els hereus de Pere de Màrgens, datat, com ja hem dit, el 6 de setembre d'aquell mateix any, ens aporta nous detalls, més concrets, dels esdeveniments (10).

Ramon de Màrgens, el germà de Pere, havia cursat la seva demanda quan Pere Arnau Marquès havia enviduat de Maria de Màrgens. Segons el testament de Pere, si les seves filles Maria i Elionor morien sense descendència masculina, Ramon havia d'heretar el castell. Com que s'havia produït aquesta situació, va reclamar que li fos adjudicat el castell, juntament amb tots els fruits percebuts per Marquès des de la mort de la seva dona.

Pere Arnau s'hi havia negat, però, a més, havia contraatacat interposant una demanda a l'hereu i fill de Ramon —ja difunt—, anomenat també Ramon. Després de la mort de Pere, Ramon de Màrgens pare havia administrat els béns de les seves nebodes pupil·les, i, ara, Marquès li reclamava la restitució de tots els documents i escriptures que feien referència a l'heretat de les noies i el pagament del lloguer d'una casa on Ramon havia viscut durant vint anys, però que era d'elles.

Els representants de Ramon al·legaren que la reclamació no era cursada en el lloc ni en el moment adequats, però hagueren de presentar els comptes de la seva administració, que foren impugnats, amb proves ben fonamentades, per Marquès.

En morir Ramon de Màrgens fill, el seu fill i hereu, Antoni Miquel, havia intentat, com ja sabem, tirar endavant el plet. Però, poc després, ell també havia mort, i havien quedat com a hereves les seves dues germanes, Joaneta i Brígida, a instància de les quals, com també sabem, Isabel de Peguera havia estat citada a declarar.

La sentència pròpiament dita concreta que, en efecte, el testament de Pere de Màrgens havia llegat el castell de Mataró a la seva filla Maria, amb la condició que, si moria sense descendents masculins o aquests no sobrepassaven la pubertat, hauria de reemplaçar-la la seva germana Elionor. Quan Elionor morís, o si ja era morta, el castell havia de quedar en mans dels seus fills mascles, en ordre de primogenitura. I, si ella tampoc no en tenia, el castell hauria de ser traspassat, si era viu, al germà del testador, Ramon de Màrgens.

Com que, després de la mort de Pere de Màrgens, també havien mort les seves filles Elionor, en edat pupil·lar, i Maria, sense fills mascles, i Ramon les havia sobreviscudes amb un fill baró que també tenia descendència, Ramon tenia tot el dret i la raó d'haver reclamat, després de la mort de Maria, la substitució hereditària en favor seu. Per tant, era clar que, des de la mort de Maria fins a la seva, el castell hauria d'haver estat en poder de Ramon; que, després, hauria d'haver passat als seus fills i hereus, és a dir, a Ramon i a Antoni Miquel; i que, en aquell moment, pertanyia a Joaneta i a Brígida, a les quals, en nom del seu avi, s'havia de fer justícia.

Per tant, Isabel, la filla de Maria de Màrgens, i el seu marit, Ramon de Peguera, detenedors i possessors del castell, havien de traspassar-los-el immediatament, en les mateixes condicions que estava en el moment de la mort del seu avi Pere i juntament amb les rendes que n'havien percebut des d'aleshores.

La sentència taxa els fruits del castell a raó de 3.000 sous anuals nets per un període de vint-i-quatre anys, i, per tant, per un valor total de 72.000 sous o 3.600 lliures de Barcelona. Però Isabel i Ramon de Peguera haurien de satisfer aquesta quantitat sense que ell hagués de perdre béns propis per pagar els fruits que la família de la seva dona havia percebut amb anterioritat al seu matrimoni i a la recepció del castell en concepte de dot.

Pel que feia a la demanda de Marquès contra Ramon de Màrgens, el rei va donar la raó al primer, i va determinar i calcular, en base als comptes de l'administració del segon com a tutor de les seves nebodes Elionor i Maria, que els seus hereus i successors havien de pagar a Isabel, com a filla legítima i successora de Maria, un total de 2.208 lliures 13 sous i 9 diners.

No obstant, com que Elionor de Màrgens havia mort en edat pupil·lar i Maria havia romàs hereva universal del seu pare, Isabel fou condemnada a silenci perpetu en l'exigència de la legítima de la seva mare pel castell de Mataró a les seves cosines.

En total, per tant, després de deduir-ne les quantitats a favor seu, Isabel i Ramon de Peguera havien de pagar a les dues germanes de Màrgens 1.391 lliures 6 sous i 3 diners, a més de 135 florins de despeses judicials.

Aquell mateix dia, després de dictar sentència, l'Infant Alfons ja va ordenar tots els algtzirs, veguers, batlles, sots-veguers i porters seus i del seu pare que,

de part seva, obliguessin els homes del terme del castell de Mataró a prestar jurament i homenatge de fidelitat als hereus de la part guanyadora, tot absolvint-los del que haguessin pogut prestar, per raó del domini del castell, al noble Ramon de Peguera o a la seva dona (11).

Però, en aquelles dates, en paral·lel, ja havien començat a produir-se els primers passos de cara a la redempció del castell, amb l'interès i possible promoció del mateix monarca.

El procés de lluita del castell de Mataró i la seva trajectòria, amb successives alienacions i redempcions (12), no és pas un cas particular. S'ha d'incloure i entendre dins del context d'un intent més generalitzat de recuperació del patrimoni reial alienat per part de la Corona (13), que, després de la mort de Martí l'Humà, de l'Interregne i de la seva entronització, Ferran I va voler recuperar (14). En tot cas, doncs, el cas de Mataró només pot ser considerat representatiu.

A les Corts de Barcelona, el 1413, Ferran d'Antequera va aconseguir un donatiu de 100.000 lliures per invertir amb aquesta finalitat (15). Lògicament, durant el seu regnat es va iniciar una onada de processos de recuperació que, en moltes ocasions, com en el cas de Mataró, van culminar durant el regnat del seu fill, i que van generar tot un seguit de capbreuacions i inventaris de rendes i jurisdiccions, no només a Catalunya, sinó també a València i Aragó (16).

Com dèiem, ben poc després de la sentència que atribuïa el castell a la branca de Ramon de Màngens, el rei va sol·licitar als seus canceller, vice-canceller i tresorer que s'informessin, tan ràpidament com fos possible, *del fet de Mataró, si és de nostre patrimoni o si ha loch la rehemçó* (17).

De totes maneres, fos a causa de Ramon de Peguera, desposseït del castell contra la seva voluntat, fos a causa de la contrarietat dels habitants per aquest fet, sembla ser que la resolució judicial va ocasionar problemes d'ordre públic i algun tipus d'oposició als nous estadants, perquè, l'octubre de 1413, l'Infant Alfons va estendre un guiatge, protecció i comanda a favor d'Antoni de Torres i de Joaneta, del castell, dels seus oficials i de tots els vassalls, molins, censos, rèdits, masos i béns dels seus termes (18).

El juny de 1414, sabem que Ramon de Peguera, ja vidu d'Isabel, en nom de llur filla Elionor, hereva de la seva mare, havia interposat un recurs a la sentència, i que havien estat citades a declarar Joaneta i Brígida. La darrera, encara en edat pupil·lar, era representada, en aquesta ocasió, per la seva tutora, la seva àvia materna, Constança, vídua de Guillem Sunyer, un mercader de Barcelona (19).

No tenim notícies que la súplica prosperés. Molt al contrari, la resta de documents que hem localitzat del regnat de Ferran d'Antequera permeten veure que Antoni de Torres, en nom de Baltasar, i la seva dona Joaneta actuaven com a veritables senyors del castell.

El febrer de 1415, per exemple, Joaneta s'havia queixat al rei que Joan de Torres i Lleonard de Sos, recaptadors de les demandes de la coronació de Ferran i de la seva dona, la reina Elionor, pretenien forçar els homes del castell a pagar-les, tot i que ells al·legaven que n'estaven exempts, perquè mai no havien pagat coronatge dels anteriors reis d'Aragó. Ferran, lògicament, es va negar a sobreseure-les-hi sense rebre prèvia certificació dels col·lectors, a qui va adreçar una carta consultòria (20).

El juny d'aquell mateix any, de Torres, en nom del seu fill Baltasar, va obtenir del rei una llicència —que no podem assegurar que fos expedida o que ho fos, exactament, en les condicions que exposa el document (21)— per imposar, durant deu anys, sises sobre la compra-venda de pa, vi, carn, llenya i tots els aliments i mercaderies, a la vila, parròquies i termes del castell, exigibles tant als habitants com als no habitants del lloc. Durant aquell termini, de Torres podria variar, augmentar, disminuir, abolir i instituir de nou, al seu gust, com i quan volgués, les imposicions, sises i ajudes, que el rei li concedia per reparar el castell, totalment derruït, per condicionar i per ampliar els seus accessos, ponts i camins, i per alçar muralles a la vila, per a què els seus habitants poguessin protegir-se dels corsaris sarraïns o d'altres enemics. La sola condició era que els ingressos de les imposicions (que, si li convenia, podia arrendar pel preu que volgués) s'invertissin en això, i que les haurien de recaptar dos prohoms de la vila que, anualment, haurien de presentar els comptes al rei i pagar-li una cinquena part de la recaptació (22).

A principis de setembre, els pobladors del castell, representats per Francesc Canyadell, s'havien queixat al rei perquè de Torres s'havia negat a donar-los llicència per congregar-se amb la finalitat de defensar una causa que tenien pendent contra ell per unes imposicions que els exigia en virtut d'una concessió o llicència reial (23). Nosaltres considerem que el motiu d'aquest plet, és a dir, la llicència que s'hi esmenta, no pot ser altre que la concessió que acabem de veure, que, en definitiva, deixava via lliure a de Torres per exigir allò que li plagués. Expedida o no, posteriorment, amb les mateixes condicions o amb alguna modificació, ens sembla evident que de Torres, tenint-la a les mans o sense ella, va intentar posar-la en execució (24).

Arrel de la queixa dels mataronins, Ferran, considerant que de Torres no tenia el dret d'oposar-se a llurs reunions, els va atorgar, ell mateix, la llicència per fer-ho. Els homes de Mataró es podrien reunir lliurement, sense por d'incórrer en cap pena, allà on tinguessin costum de fer-ho i tantes vegades com volguessin, sempre, però, en presència del veguer, del sots-veguer o d'algun dels guardes de Barcelona. En nom de la universitat del terme del castell, els seus habitants podrien aprovar tots els actes que consideressin convenients pel litigi i elegir entre ells síndics o procuradors amb plena potestat, fins que s'obtingués la sentència definitiva. Per fer front a les despeses, podrien vendre censals i violaris, rebre préstecs i manlleutes, o, si ho preferien, elegir talladors i establir talles, amb l'aprovació reial, sempre i quan les sumes necessàries no ultrapassessin els 1000 florins d'or d'Aragó (25).

A finals d'agost, el rei va donar-los també llicència per fer-se amb totes les provisions i privilegis referents al castell que els poguessin ser útils o necessaries per assolir la redempció de la jurisdicció del terme (26).

Fossin o no fossin només les raons impositives les que enfrontaven Antoni de Torres i els seus vassalls, no deixa de ser comprensible que els nous senyors del castell, després dels problemes que havien tingut i havent-los costat tant obtenir-lo, intentessin retenir-lo i veiessin, a desgrat i amb oposició palpable, com els seus homes, apadrinats per la Corona, intentaven esquivar la subjecció a ells.

Els mataronins podrien aconseguir el seu objectiu uns anys més tard, el 1419. Però, com diu Pellicer (27), no ho feren sense que de Torres intentés impedir-ho per tots els mitjans i posant tants pals a les rodes com pogué, ajudat, segurament, per la seva condició de jurista.

És prou significatiu que un dels capítols del privilegi que Alfons el Magnànim va concedir als homes de la vila després de la lluita esmenti, explícitament, el *gran odi* que de Torres tenia contra tots els homes del terme, i en especial contra aquells que l'havien tirada endavant, i que eximeixi la universitat, prohoms i pobladors del castell de qualsevol afer o jurisdicció que els pogués relacionar amb ell (28). És, segurament, a partir d'aquest capítol que de Torres es va guanyar la mala fama que, com hem vist amb Pellicer i Ribas, li atribueix la historiografia local.

En efecte, no ens manquen pas testimonis —previs o posteriors a la lluita— que posin de manifest la lluita que van mantenir Antoni de Torres i el seu fill Baltasar, durant els primers anys del regnat del Magnànim, per conservar el castell de Mataró.

Un dels primers, del gener de 1417, fa palès que ell *entena fundar per bons documents que lo dit castell nunca fon de patrimoni reyal, e per consegüent inalienable*, i que pretenia que el rei desistís de *procehir en la luició del castell de Materó*. Alfons el Magnànim li va respondre que, si així ho desitjava, accediria a discutir amb ell si el castell *és stat de patrimoni o no* i que, per tant, podia, quan volgués, presentar-li els documents que cregués oportuns per fonamentar les seves afirmacions. Per la seva banda, el batlle general havia de fornir al rei tots els documents i proves contràries per defensar i fonamentar la intenció reial, i per a què el monarca hi pogués proveir *segons iustícia dictarà* (29).

Roser Salicrú i Lluch

NOTES.

- 1.- Vegeu, essencialment, CUADRADA, C.: *Els senyors feudals de Mataró (segles XI-XIV)*, <<III Sessió d'Estudis Mataronins>>, Mataró, 1897, p. 17-30, i *El Maresme Medieval: Habitat, Economia i Societat, segles X-XIV*, Mataró, Caixa d'Estalvis Laietana, 1988, p. 359-429.
- 2.- PELLICER PAGÈS, J. M.: *Estudios histórico-arqueológicos sobre Iluro*, Mataró, Establecimiento Tipográfico de Feliciano Horta, 1887, p. 410-412, i RIBAS i BERTRAN, M.: *Notes històriques de Mata*, Barcelona, Editorial La Hormiga de Oro S.A., 1933, p. 90-94.
- 3.- Aquesta darrera dada és exclusiva de RIBAS I BERTRAN, M.: *Notes històriques...*, p. 93-94, en base a documentació de l'Arxiu d'Història de la Ciutat de Barcelona.
- 4.- ACA, C., reg. 2453, ff. 22 r. - 24 v. (1413, setembre, 6. Barcelona, Aula Major del Palau Reial).
- 5.- ACA, C., reg. 2361, f. 139 r. (1412, desembre, 2. Barcelona).
- 6.- Això implica que Antoni Miquel de Màrgens havia mort durant el mes que separa la seva súplica al rei d'aquesta citació judicial.
- 7.- ACA, C., reg. 2361, ff. 138 r. - v. (1413, gener, 4. Barcelona).
- 8.- ACA, C., reg. 2360, f. 154 v. - 155 r. (1413, gener, 9. Barcelona).
- 9.- ACA, C., reg. 2361, f. 187 r. (1413, febrer, 13. Barcelona).
- 10.- ACA, C., reg. 2453, ff. 22 r. - 24 v. (1413, setembre, 6. Barcelona, Aula Major del Palau Reial).
- 11.- ACA, C., reg. 2453, ff. 24 v. - 25 r. (1413, setembre, 6. Barcelona).
- 12.- Vegeu, pel que fa al segle XIV, els estudis ja esmentats de CUADRADA, C.: *Els senyors feudals...*, i *El Maresme...*, especialment p. 382-428.
- 13.- Que, pel que fa a finals del segle XIV, ha estat analitzat per FERRER i MALLOL, M.T.: *El patrimoni reial i la recuperació dels senyorius jurisdiccionals en els estats catalano-aragonesos a la fi del segle XIV*, <<Anuario de Estudios Medievales>> 7 (1970-71), p. 351-491.
- 14.- A causa de la insuficiència de les rendes ordinàries i extraordinàries, la corona catalano-aragonesa sempre hagué d'anar recorrent, successivament, per subvenir les seves necessitats econòmiques, a diverses onades d'alienacions patrimonials, especialment en èpoques de guerra, conflictes i problemes financers. Posteriorment, en moments de millora o d'estabilitat, aquests béns s'intentaven recuperar; cf. FERRER i MALLOL, M.T.: *El patrimoni...*, p. 352. Vegeu també SÁNCHEZ MARTÍNEZ, M.: *La fiscalidad real en Cataluña (siglo XIV)*, <<Anuario de Estudios Medievales>> 22 (1992), p. 359-364.
- 15.- Els dons, profertes o ajudes de Corts, pactats pel rei amb els estaments dels regnes durant les Corts i Parlaments i que, per tant, quedaven fora de la lliure iniciativa dels

monarques (cf. FERRER i MALLOL, M.T.: *El patrimoni reial...*, p. 352), eren, no obstant, recursos extraordinaris essencials per a les finances de la Corona. De fet, al llarg del segle XIV, el sistema fiscal catalano-aragonès es va construir a partir d'ells (cf. SÁNCHEZ MARTÍNEZ, M.: *La fiscalidad...*, p. 364-375). Malauradament, els textos de les Corts de Barcelona de 1413 publicats a *Cortes de los Antiguos reinos de Aragón y de Valencia y Principado de Cataluña* de la Real Acadèmia de la Historia, vol. XI, p. 1-304 i vol. XV, p. 332-404, no deixen constància de la concessió d'aquest subsidi. Però, en canvi, ens ha estat possible verificar-lo documentalment a través d'alguns dels documents que fan referència al castell de Mataró, perquè part de les 100.000 lliures foren invertides en la seva recuperació (cf., per exemple, ACA, C., reg. 2938, ff. 52 v. - 53 r. i 53 v. - 54 r. [1419, abril, 28. Barcelona], i ACA, Reial Patrimoni, Mestre Racional, reg. 1040, ff. 26 r. - 27 v. [1420]).

- 16.- Amb tot, segons mostra un capbreu de rendes ordenat pel batlle Galceran de Requesens (en vies de publicació a SÁNCHEZ MARTÍNEZ, M.: *Una aproximación a la estructura del dominio real a mediados del siglo XV*, Barcelona, CSIC), no sembla que el 1440-1444 la situació hagués variat gaire, perquè gran part del domini reial seguia alienat. Cf. SÁNCHEZ MARTÍNEZ, M.: *La fiscalidad...*, p. 361-362 i 354, nota 44.
- 17.- ACA, C., reg. 2422, f. 34 r. (1413, setembre, 23. Setge de Balaguer).
- 18.- ACA, C., reg. 2448, ff. 57 r. - 58 r. (1413, octubre, 3. Barcelona).
- 19.- ACA, C., reg. 2369, ff. 164 v. - 165 r. i 164 r. - v., respectivament (1414, juny, 12. Saragossa).
- 20.- ACA, C., reg. 2389, f. 49 r. (1415, febrer, 9. València).
- 21.- Al registre de Cancelleria, al costat de la llicència, hi figura una anotació marginal amb l'observació *Non fuit expedita, imo est in archivio*, és a dir, *No fou expedida, sinó que es troba a l'arxiu*. Això significa que, pels motius que fos, finalment, un cop concedida la llicència i redactat i acabat el document, aquest no fou lliurat, però no que fos destruït. Com que l'anotació no és més explícita, no podem saber si la llicència fou cancel·lada o si fou expedida posteriorment, igual o amb algun tipus de modificació, per petita o insignificant que fos. Tot i això, ni les referències al castell i a la vila perden la seva validesa ni la concessió deixa de ser significativa, i menys si, com veurem, la posem en relació amb els esdeveniments posteriors.
- 22.- ACA, C., reg. 2395, f. 104 v. - 105 r. (1415, juny, 4. València). Vegeu-ne la transcripció en apèndix. Aquest document ja era citat per LLOVET, J.: *La ciutat de Mataró*, vol. I, Barcelona, Editorial Barcino, 1959, p. 79, nota 23, encara que no n'havia pogut trobar l'original. PELLICER PAGÈS, J.M.: *Estudios...*, p. 412, diu només que el 1415 Antoni de Torres va obtenir de Ferran d'Antequera permís per *rehacer las murallas*, sense incidir en el caràcter fiscal de la llicència.
- 23.- (...) *Anthionius de Turribus, utriusque iuris doctor, tanquam pater et legitimus administrator Baltazaris de Turribus, eius filii, cuius esse dicitur castrum et termini memorata, noluerit imo denegaverit totaliter dare vobis, dictis hominibus, licentiam ut possetis vos congregare pro prossequi ac deffendere, iustitia mediante, causam seu questionem (...) ratione impositionum per dictum Anthonium vigore cuiusdam nostre, ut dicitur, concessionis seu licentie impositarum in castro et termino supradictis (...)*, ACA, C., reg. 2395, ff. 137 v. - 138 v. (1415, setembre, 5. Barcelona).

- 24.- LLOVET, J.: *La ciutat...*, vol. I, p. 79, ja incideix, també, en el fet que sembla que les imposicions concedides amb aquella llicència ocasionaren una gran tibantor entre el castell i els habitants de la seva demarcació.
- 25.- ACA, C., reg. 2395, f. 137 v. - 138 v. (1415, setembre, 5. Barcelona).
- 26.- ACA, C., reg. 2395, ff. 138 v. - 139 r. (1415, agost, 31. Barcelona).
- 27.- PELLICER PAGÈS, J.M.: *Estudios...*, p. 412.
- 28.- *Item, senyor, com per rahó e ocasió de la present lu ció micer Anthoni Torres, tudor d'en Balthesar de Màrgens, pubill, fill a ell e a la dona na Johana, muller sua, comú, detenidor del dit castell e vila de Materó, hage en gran odi tots los hòmens habitants del dit terme de Materó, e singularment aquells hòmens del dit terme qui la dita luhició han procurada e proseguida, e per çò no sia rahonable que ell haia jamés senyoria alguna sots color d'algun offici vostre o d'altri sobre los dits hòmens o algun d'aquells, per tant suppliquen a vós, senyor, humilment, los dits prohòmens, que sie de vostra merçè atorgar a la universitat del dit castell e vila e singulars d'aquella, presents e sdevenidors, per special privilegi, que jamés en algun temps lo dit micer Anthoni, ara o en sdevenidor, axí com a vice-canceller vostre o de vostre primogènit, o governador general o de vostres successors, o com a regent la cancellaria vostra o lur, o axí com assessor de portant-veus de governador general en Cathalunya, o com a jutge delegat o subdelegat, o sots color d'altra qualsevol offici, maior o menor dels dessús expressats, no pusqua iudicar ne conèixer de algunes causes civils o criminals ne d'alguns negocis toquants en qualsevol manera la dita universitat e singulars d'aquella, presents e sdevenidors, axí en universal com en particular, ne menys haver senyoria alguna devallant de vós, senyor, o oficials vostres sobre los dits hòmens, presents e sdevenidors, per qualsevol rahó, causa o títol, ans vós, senyor, ara per lavors e lavors per ara, los ne fets e atorgats lo dit special privilegi e axí ho jurats, exemin' los dits prohòmens, universitat e singulars d'aquella, presents e que per temps seran, de tota iuredicció e conexença del dit micer Anthoni Torres les quals posqués haver per les causes dessus dites o alguna d'aquelles o en altra qualsevol manera en aquelles. ACA, C., reg. 2438, ff. 60 r. - 63 v. (1419, juny, 27. Sant Cugat del Vallès). PELLICER PAGÈS, J.M.: *Estudios...*, p. 416-425, publica el privilegi traduït al castellà.*
- 29.- ACA, C., reg. 2410, f. 120 r. (1417, gener, 27. Tortosa).

APÈNDIX DOCUMENTAL

1415, juny, 4. València.

Llicència atorgada per Ferran d'Antequera en favor d'Antoni de Torres, com a tutor del seu fill Baltasar, senyor del castell de Mataró, per a què, durant deu anys, pugui imposar sises sobre el tràfec de mercaderies dins de la jurisdicció del castell, amb la finalitat de reparar-lo, d'adequar els seus accessos i de construir muralles a la vila.

ACA, C., reg. 2395, ff. 104 v. - 105 r.

Anthonii de Turribus.

Impositioni castri de Matero.

*Nos, Ferdinandus, et cetera, volentes ut vos, fidelis noster Anthonius de Turribus, utriusque iure doctor, castrum de Materone, quod esse dicitur Baltasaris, filii vestri, pupilli, quodque dirutum totaliter existit, facilius et melius ac cum maiori damno expensarum reficere valeatis, ac etiam de novo construere et operarii facere menia et valla in dicta villa de Materone ad tutamen et refugium habitatorum ipsium, qui ab agarenis cursariis et aliis inimiciis tam marinis quam terrestribus pertinentes vivunt continue in perplexu, et alias inde missiones et expensas facere in tenendo, in condiendo castrum et menia antedicta necnon et vias publicas, pontes et passus strictos et difficiles sive periculosos ampliando et adaptando, ad vestri dicti Anthonii supplicationem perhumilem, tenore presentis concedimus vobis, tanquam patri et legitimo administratori dicti filii vestri, et etiam dicto filio vestro, licentiam et plenariam facultatem impertimur quod, licite et impune, possitis imponere, statuere ac etiam ordinare, intus dictam villam, parrochias et terminos dicti castri, impositiones, sisas seu adiutas tam super pane, vino, carnibus, lignis sive lenya, victualibus et mercibus quam aliis bonis et rebus quibuscumque que inibi vendentur seu ementur et in eis vehebuntur seu portabuntur et extrahentur ab eisdem aut alias co<n>tractabuntur, exhigendas et levandas a quibuscumque personis, tam privatis quam extraneis, in dictis villa et terminis dicti castri comorantibus seu ad eam declinantibus, quovismodo quasquidem impositiones, sisas seu adiutas possitis augere, minuere, mutare et variare et in totum levare seu tollere, et postea tornare et imponere, prout vobis fuerit bene visum, et ipsas impositiones, sisas seu adiutas per duas personas fidas et abonatas dicte ville colligere et levare, colligique et levare facere, aut eas distrahere, arrendare, vendere seu alienare plus offerenti seu offerentibus, et pro illis pretio seu pretiis quibus vobis fuerit bene visum, et pretia inde habenda predicta recipere eaque convertere solum et non in alios usus in refectionem, constructionem et supportationem castri et meniorum, itinerum et pontuum ac aliorum iamdictorum, sic tamen quod annis singulis teneantur dicti duo probi homines nobis^b aut cui voluerimus, loco nostri^c, reddere fidele compotum et legitimam rationem, et inde de quinta parte peccuniarum ipsarum integre respondere.

Mandantes per hanc eandem inclito et magnifico Alfonso, primogenito nostro carissimo, principi Gerunde, in omnibus regnis et terris nostris generali gubernatori et post dies nostros felices in eisdem legitimo successori, sub paterni amoris obtentu, necnon vicesgerenti in Cathalonie, vicariis, baiulis, ceterisque officialibus et comissariis

nostris quibuscumque, presentibus et futuris, et aliis ad quos spectet, sub pena mille florenorum auri nostro, si contrafecerint, applicandorum erario, quatenus concessionem et licentiam nostras huiusmodi, quas durare volumus per decem annos a data presentis in antea continued numerandos, firmas habeant, teneant et observent, tenerique et observari inviolabiliter faciant, et non contraveniant nec aliquem contravenire permittant aliqua ratione.

In cuius rei testimonium presentem fieri iussimus, nostro sigillo pendenti munita.

Data Valencie, quarta die iunii, anno a nativitate Domini millesimo CCCC^o XV°, regnique nostri quarto.

Rex Ferdinandus.

Dominus rex mandavit michi, Paulo Nicholai, et vidit hanc thesaurarius.

Probata.

NOTES.

a- Non fuit expedita, imo est in archivio *escrit al marge lateral esquerre*.

b- nobis *interliniat*, *escrit sobre vobis ratllat*.

c- nostri *interliniat*, *escrit sobre vestri ratllat*.

d- continue *interliniat*.